Gaaâ€™ila Islaamaa-Lakk.7.2

Description

Al-Khixbah (Kaadhimachuu) Kutaa 2ffaa
Yeroo darbe kaadhimachuun tarkaanfi jalqabaa gara addunyaa fuudhaa heerumaa itti seenan jennee jirra. Dhiirri tokko dubartii isaa taatu erga filatee booda warratti nama erguun isaaf akka dubbatu gochuu dandaâ€™a. Dubartiin rashiida (tan wantoota sirriitti hubattuu fi madaaltu) yoo taate, ishiittis nama erguun fuudhaa heerumaaf ishii gaafachuun ni dandaâ€™ama. Ragaan kanaa Ummu salamat erga abbaan warraa ishii irraa duâ€™ee iddaa (yeroo turtii) fixxee booda Ergamaan Rabbii (SAW) nama tokko itti ergan. Ergasii ishiinis tole jechuun ni heerumte.[1] Garuu dubartii takkati yommuu nama itti ergan hayyama waliyyii malee heerumu hin dandeessu. Namni ishii guddise nikaah hidhu qaba. In sha Allah, sharxiiwwan nikaa keessatti ni ilaalla. Ammas, abbaan ishii dhiira gaarii taâ€™etti intala isaa fuudhaaf itti dhiyeessu dandaâ€™a. â€œYaa eebalu! intala tiyya fuudhuu dandeessaa?â€• jechuuni dandaâ€™a. Garuu kuni fedhii intalaatin taâ€™uu qaba. Yoo ishiin hin fedhiin ishii dirqiisisuu hin qabu. Harâ€™as itti fufuun adeemsa kaadhimachuu ilaalla.

1-Istishaaraa (Mariâ€™achiisuu)
Namni tokko nama isaaf taâ€™u erga filate booda nama nama sanitti dhiyaatu mariâ€™achiisuu dandaâ€™a. â€œEbaluun ilaalchisee maal jettaa?â€• jechuuni dandaâ€™a. Namni mariâ€™achisan sunis dhugaa dubbachuu qaba. Faayda nama saniitiif yoo taâ€™ee fi nama lammataa rakkisuuf yoo hin taâ€™in, hanqinna nama sanii kaase dubbachuu dandaâ€™a. Akka ragaatti,

Faaxima bint Qays yommuu Muâ€™awiyaa fi Abul Jahm fuudhaaf ishitti dhufan Ergamaa Rabbii (SAW) mariâ€™achiiste. Ergamaan Rabbiis (SAW) akkana jedhaniin: â€œ**Abul-Jahm ulee ceequ irraa hin buusu** (kana jechuun dubartoota haleela). **Muâ€™awiyaan immoo hiyyeessa qabeenya hin qabu**. **Kanaafu, Usaama bin Zeyditti heerumi.â€•** Sahiih Muslim 1480

Bakki hanqinna nama sanii itti dubbatan yoo barbaachisaa taâ€™eedha. Barbaachisaa yoo taâ€™in dubbachuu hin qabu. Yeroo nikaaha dhimma dhuunfaa mariâ€™achiisu yoo barbaade, ifa gochuu dandaâ€™a. Fakkeenyaf akkana jechuu: Ani doyâ€™ummaa qaba, amalli kiyya ni jabaata, fi kkf. Yoo baditti kan kufe taâ€™e, dafee tawbachuu fi of dhoksuu qaba. â€œHojii badaa akkanaa hojjadheâ€• jechuun namatti himu hin qabu. Osoo hanqinna ofii ifatti hin baasin, â€œAni isiniif hin taâ€™uâ€• yoo jedhe, gahaadha.

2-Istikhaarah

Istikhaarah jechuun Rabbiin wanta irra gaarii taâ€™etti akka nama qajeelchu kadhachuudha. Salaanni Istikhaaraa salaata yeroo dhimmi lama namarratti wal makate isa gaarii taâ€™e Rabbiin akka nama filachiisuuf salaatamuudha. Kaadhimataa fi kaadhimamtuun Rabbii oltaâ€™aa irraa kheeyri barbaadun isaaniif jaallatamaadha. Kunis kan taâ€™u, rakaâ€™aa lama salaatun ergasii duâ€™aayi gochuudha. Hadiisa Jaabir bin Abdullah gabaase keessatti waaâ€™ee istikhaarah haala kanaan ibsa:

Ergamaan Rabbii (SAW) akkuma Qurâ€™aana irraa suurah nu barsiisu dhimmoota keessatti istikhaara akka goonu nu barsiisaa ture. Ni jedha, â€œTokkoon keessan dhimmi wayii yoo isa yaachise (dhiphise), salaata dirqama (waajiba) taâ€™aniin alatti rakaâ€™a lama erga salaate booda akkana haa jedhu,

Ø§Ù„Ù„ÙŽÙ‘Ù‡Ù•Ù ÙŽÙ‘ Ø¥Ù•Ù†Ù•Ù‘ÙŠ Ø£ÙŽØ³Ù’ØªÙŽØ®Ù•ÙŠØ±Ù•ÙƒÙŽ Ø¨Ù•Ø¹Ù• Ù„Ù’Ù Ù•ÙƒÙŽ ÙˆÙŽØ£ÙŽØ³Ù’ØªÙŽÙ,Ù’Ø¯Ù•Ø±Ù•ÙƒÙŽ Ø¨Ù•Ù,Ù•Ø¯Ù’Ø±ÙŽØªÙ•ÙƒÙŽØŒ ÙˆÙŽØ£ÙŽØ³Ù’Ø£ÙŽÙ„Ù•ÙƒÙŽ Ù Ù•Ù†Ù’ Ù•ÙŽØ¶Ù’Ù„Ù•ÙƒÙŽ Ø§Ù„Ù’Ø¹ÙŽØ¸Ù•ÙŠÙ Ù• ØŒ Ù•ÙŽØ¥Ù•Ù†ÙŽÙ‘ÙƒÙŽ ØªÙŽÙ,Ù’Ø¯Ù•Ø±Ù• ÙˆÙŽÙ„Ø§ÙŽ Ø£ÙŽÙ,Ù’Ø¯Ù•Ø±Ù• ÙˆÙŽØªÙŽØ¹Ù’Ù„ÙŽÙ Ù• ÙˆÙŽÙ„Ø§ÙŽ Ø£ÙŽØ¹Ù’Ù„ÙŽÙ Ù• ÙˆÙŽØ£ÙŽÙ†Ù’ØªÙŽ Ø¹ÙŽÙ„Ø§ÙŽÙ‘Ù Ù• Ø§Ù„Ù’ØºÙ•ÙŠÙ•ÙˆØ¨Ù•ØŒ Ø§Ù„Ù„ÙŽÙ‘Ù‡Ù•Ù ÙŽÙ‘ Ø¥Ù•Ù†Ù’ ÙƒÙ•Ù†Ù’ØªÙŽ ØªÙŽØ¹Ù’Ù„ÙŽÙ Ù• Ø£ÙŽÙ†ÙŽÙ‘ Ù‡ÙŽØ°ÙŽØ§ Ø§Ù„Ø£ÙŽÙ Ù’Ø±ÙŽ Ø®ÙŽÙŠÙ’Ø±ÙŒ Ù„Ù•ÙŠ Ù•Ù•ÙŠ Ø¯Ù•ÙŠÙ†Ù•ÙŠ ÙˆÙŽÙ ÙŽØ¹ÙŽØ§Ø´Ù•ÙŠ ÙˆÙŽØ¹ÙŽØ§Ù,Ù•Ø¨ÙŽØ©Ù• Ø£ÙŽÙ Ù’Ø±Ù•ÙŠ Ù€ Ø£ÙŽÙˆÙ’ Ù,ÙŽØ§Ù„ÙŽ Ø¹ÙŽØ§Ø¬Ù• Ù„Ù• Ø£ÙŽÙ Ù’Ø±Ù•ÙŠ ÙˆÙŽØ¢Ø¬Ù•Ù„Ù•Ù‡Ù• Ù€ Ù•ÙŽØ§Ù,Ù’Ø¯Ù•Ø±Ù’Ù‡Ù• Ù„Ù•ÙŠ ÙˆÙŽÙŠÙŽØ³Ù•Ù‘Ø±Ù’Ù‡Ù• Ù„Ù•ÙŠ Ø«Ù•Ù ÙŽÙ‘ Ø¨ÙŽØ§Ø±Ù•ÙƒÙ’ Ù„Ù•ÙŠ Ù•Ù•ÙŠÙ‡Ù•ØŒ ÙˆÙŽØ¥Ù•Ù†Ù’ ÙƒÙ•Ù†Ù’ØªÙŽ ØªÙŽØ¹Ù’Ù„ÙŽÙ Ù• Ø£ÙŽÙ†ÙŽÙ‘ Ù‡ÙŽØ°ÙŽØ§ Ø§Ù„Ø£ÙŽÙ Ù’Ø±ÙŽ Ø´ÙŽØ±ÙŒÙ‘ Ù„Ù•ÙŠ Ù•Ù•ÙŠ Ø¯Ù•ÙŠÙ†Ù•ÙŠ ÙˆÙŽÙ ÙŽØ¹ÙŽØ§Ø´Ù• ÙŠ ÙˆÙŽØ¹ÙŽØ§Ù,Ù•Ø¨ÙŽØ©Ù• Ø£ÙŽÙ Ù’Ø±Ù•ÙŠ Ù€ Ø£ÙŽÙˆÙ’ Ù,ÙŽØ§Ù„ÙŽ Ù•Ù•ÙŠ Ø¹ÙŽØ§Ø¬Ù•Ù„Ù• Ø£ÙŽÙ Ù’Ø±Ù•ÙŠ ÙˆÙŽØ¢Ø¬Ù•Ù„Ù•Ù‡Ù• Ù€ Ù•ÙŽØ§ØµÙ’Ø±Ù•Ù•Ù’Ù‡Ù• Ø¹ÙŽÙ†Ù•Ù‘ÙŠ ÙˆÙŽØ§ØµÙ’Ø±Ù•Ù•Ù’Ù†Ù•ÙŠ Ø¹ÙŽÙ†Ù’Ù‡Ù•ØŒ ÙˆÙŽØ§Ù,Ù’Ø¯Ù•Ø±Ù’ Ù„Ù•ÙŠ Ø§Ù„Ù’Ø®ÙŽÙŠÙ’Ø±ÙŽ ØÙŽÙŠÙ’Ø«Ù• ÙƒÙŽØ§Ù†ÙŽ Ø«Ù•Ù ÙŽÙ‘ Ø£ÙŽØ±Ù’Ø¶Ù •Ù†Ù•ÙŠ Ø¨Ù•Ù‡Ù•

â€œAllaahumma innii astakhiiruka biâ€™ilmika, Wa astaqdiruka bi-qudratika, Wa asâ€™aluka min fadlikal-aziim Fa-innaka taqdiru Walaa aqdiru, Wa taâ€™lamu Wala aâ€™lamu, Wa anta â€˜allaamul-ghuyuub. Allaahumma, in kunta taâ€™lamu anna haaza-lamra Kheeyrun lii fii diinii wa maâ€™aashi waâ€™aaqibati `Amri (yookiin â€˜aajili `Amri waâ€™aajilihi) faqdirhu lii wa yas-sirhu lii summa baarik lii Fiihi, Wa in kunta taâ€™lamu anna haaza-lamra sharrun lii fii diinii wa maâ€™aashii waâ€™aaqibati `Amri (yookiin fiâ€™aajili `Amri wa ajilihi) fasrifhu annii wasrifnii anhu. Waqdur liil-kheeyra heeysu kaana Summa ardinii bihi.â€™

â€œ**Yaa Rabbii! Ani beekumsa keetiinin si filachiifadha. Dandeettii Keetiinin dandeettii Si kadha. Tola Kee guddaa irraas Si kadha. Ati ni dandeessa ani hin dandaâ€™u. Ati ni beekta ani hin beeku. Ati Beekaa waan hin mulâ€™anneeti. Yaa Rabbi yoo dhimmi kuni amantii kiyya keessatti, jireenyaa fi booddee (Aakhirah) kiyya keessatti gaarii naaf taâ€™uu beekte, isa naaf murteessii naaf laaffisi. Ergasii barakaa keessa naaf kaaâ€™i. Yoo wanti kun amantii kiyya, jireenya kiyyaa fi booddee kiyyaaf hamaa taâ€™uu kan beektu taâ€™e, isa narraa deebisi; anas isarraa na deebisi. Bakkuma jirutti toltuu naaf murteessi. Ergasii wanta sanitti akka gammadu na taasisi.â€• Ergamaan Rabbii (SAW) â€œhaajaa ofii haa dubbataâ€• jedhan.â€•** Sahiih Al-Bukhaari 1166

Hadiisa kanarraa istikhaaran duâ€™aayi adda taâ€™e amaloota armaan gadii kan qabuudha:
1-Gocha baayâ€™ee barbaachisaa taâ€™e hojjachuuf yoo yaadan, istikhaara godhan. Garuu gochi kuni gocha filannoo taâ€™ee malee gocha dirqama taâ€™e miti. Fakkeenyaf, sooma soomuf istikhaara gochuun hin barbaachisu. Jiâ€™a Ramadaanaa soomun dirqama waan taâ€™eef. Dhimmoonni akka fuudhaa heerumaa, daldalaa fi kkf raawwachuuf yommuu yaadu, dhimmi lama ykn sanii ol walitti

makamuun isa yoo dhiphise, istikhaara godha.
2- Yommuu istikhaara godhan Rabbiin irraa dhimmi irra gaarii taâ€™e akka isa/ishii filachiisu ni abdata/abdatti.
3- Istikhaara gochuuf jalqaba salaata rakaâ€™aa lama ni salaata. Ergasii duâ€™aayi armaan oli godha. Salaam baafachun duras gochuu dandaâ€™a, salaama erga baafate boodas gochuu ni dandaâ€™a.
4-Erga istikhaara godhee booda, gara wanta yaadetti ni deema. Yoo wanti suni isaaf gaarii taâ€™e, Rabbiin isaaf laaffisa. Taâ€™uu baannan, haala wanta san gufachiisu fida.
5- Wanta sanitti gammaduun tarii takkamaan namatti hin dhagahamu. Yeroo keessa kan namatti dhagahamuudha. [2]

Kanaafu, namni fuudhaa heerumaaf deemu, osoo ishiin ykn isaan wal hin qunnamin akkana jechuun duâ€™aayi gochuu dandaâ€™a:

â€œYaa Rabbii! Ani beekumsa Keetiinin si filachiifadha. Dandeettii Keetiinin dandeettii Si kadha. Tola Kee guddaa irraas Si kadha. Ati ni dandeessa ani hin dandaâ€™u. Ati ni beekta ani hin beeku. Ati Beekaa waan hin mulâ€™anneeti. Yaa Rabbi! yoo dubartiin tuni/dhiirri kuni amantii kiyya keessatti, jireenyaa fi booddee (Aakhirah) kiyya keessatti gaarii naaf taâ€™uu kan beektu taâ€™e, ishii/isa naaf murteessii naaf laaffisi. Ergasii barakaa keessa naaf kaaâ€™i. Yoo ishiin/inni amantii kiyya, jireenya kiyyaa fi booddee kiyyaaf hamaa taâ€™uu kan beektu taâ€™e, ishii/isa narraa deebisi; anas ishirraa/ isarraa na deebisi. Bakkuma jirutti toltuu naaf murteessi. Ergasii ishitti/isatti akka gammadu na taasisi.â€•

Namni duâ€™aayi armaan oli godhu dhiira yoo taâ€™e, â€¦dubartiin tuniâ€¦jechuun hima keessatti fayyadama. Yoo dubartii taate immooâ€¦dhiirri kuniâ€¦jechuun fayyadamti.

Namni tokko Kaadhimummaaf ykn nikaahaf jaarsummaa taâ€™uu dandaâ€™a
Ergamaan Rabbii (SAW) dubartiin Bariiraa jedhamtu nama Mughiis jedhamutti akka heerumtu jaarsummaa taâ€™e. Bariiraan ni jette, â€œYaa Ergamaa Rabbii! [Akka isatti heerumu] na ajajjaa?â€• Ergamaan Rabbiis ni jedhe, â€œ**Lakki, ani jaarsummama taâ€™uufi.**â€• Ishiinis ni jette, â€œAni isaaf haajaa hin qabu.â€• Sahiih Al-Bukhaari 5283

Abdullah ibn Umar (radiyallahu anhumaa) yommuu wal fuusisuutti waamamuu akkana jedhaa ture, â€œNamoota nurratti hin salphisinaa. Alhamdulillah wa salallaahu alaa Muhammadin, ebaluu dubartii teessan kaadhimata (kadhata). Yoo isatti heerumsiiftan, Alhamdulillah (Galanni Rabbiif haa galuu). Yoo isa deebistan, Subhaanallah (Rabbiin qulqullaaâ€™e).â€• (Bayhaqii 7/181 gabaasi)

Guduunfaa
âž¤Namni tokko nama isaaf taâ€™u erga filatee booda nama gaarii fi muxannoo qabu mariâ€™achisuu fi istikhaara gochuun adeemsa fuudhaa heerumaa keessatti wanta gaarii taâ€™eedha.
âž¤Jalqaba nama san erga filate booda, nama isatti dhiyaatu fi amanamaa taâ€™e ni mariâ€™achiisa. Namni inni mariâ€™chisu sunis osoo daangaa hin darbinii fi dhimma keessaa hin bahin dhugaa jiru itti himu qaba. Hanqinna nama sanii barbaachisaa yoo taâ€™e itti hima. Taâ€™uu baannan ni calâ€™isa.
âž¤Ergasii namni fuudhaaf niiti filatu ykn heerumaaf dhiirsa filattu, gara ofii deebiâ€™uun istikhaara godha/gooti.
âž¤Istikhaara jechuun dhimma nama yaachisuu keessatti gara wanta gaariitti akka nama qajeelchu Rabbiin kadhachuudha. â€œDhimma barbaachisaa kana hojjadhu moo hin hojjadhu?â€• jedhee yommuu

shakkuu, istikhaara gochuun wanta isa fayyaduudha.
âž¤Istikhaara gochuuf jalqaba salaata rakaâ€™a lama ni salaata/salaatti. Ergasii, duâ€™aayi armaan olii ni jedha/jetti. Yeroo biiftun baatu, seentu fi walakka samii taatu malee salaanni istikhaara yeroo kamu salaatamu dandaâ€™a. Garuu dhimmichi garmalee muddamsiisaa yoo taâ€™e, yeroo sadan kanninitiis yoo salaate rakkoo hin qabu. Salaata istikhaara irra deddeebiâ€™e salaatu dandaâ€™a.
âž¤Duâ€™aayi yommuu godhu hidda onnee jalaa haa godhu.
âž¤Namni Rabbiin filachiifatee fi muâ€™umintoota marâ€™achiisee dhimma isaa mirkaneeffate, hin gaabbu. Rabbiin ol taâ€™e ni jedha: â€œ**Dhimmicha keessatti isaan mariâ€™achiisi. Yeroo murteeffatte Rabbirratti hirkadhu.â€•** Suuraa Aali Imraan 3:159

Kitaabban Wabii

[1] Sahiih Muslim 918
[2] Quest for Love and MercyFuula 50-51
Sahih Fiqhu Sunnaah -Jiildi 3,fuula 116-117, Abu Maalik
Hisnul_muslim Hiikan gara Afaan Oromoo: Gaalii Abbaaboor Abbaaguumaa, fuula 50

Date Created
January 9, 2019
Author
admin